

GDK: 62 + 931 "1995-1997" (497.12)

Gozdnogospodarsko načrtovanje v Zavodu za gozdove Slovenije

- v luči novosti Pravilnika o gozdnogospodarskih in gozdnogojitvenih načrtih

Forestry planning in the Slovenian Forest Service

- in the light of the Novellies of the Regulations on Forestry and Silvicultural Planning

Živan VESELIČ*

Izvleček:

Veselič, Ž.: Gozdnogospodarsko načrtovanje v Zavodu za gozdove Slovenije. *Gozdarski vestnik*, št. 1/1998. V slovenščini, cit. lit. 3.

V prispevku prikazuje avtor vsebino gozdnogospodarskih načrtov, kot jih določa novi, pravkar izdelani Pravilnik o gozdnogospodarskih in gozdnogojitvenih načrtih, ter bistvene novosti, ki ji glede načina izdelave, vsebine in spremljanja izvajanja gozdnogospodarskih načrtov določa novi pravilnik. Navedene so organizacijske in tehnološke novosti pri izdelavi gozdnogospodarskih načrtov ter kratek pregled najpomembnejših nalog Zavoda za gozdove Slovenije, opravljenih na področju načrtovanja razvoja gozdov in gozdnega prostora v preteklih treh letih.

Ključne besede: gozdnogospodarsko načrtovanje, gozdarska zakonodaja, Zavod za gozdove Slovenije.

Abstract:

Veselič, Ž.: Forestry planning in the Slovenian Forest Service. *Gozdarski vestnik*, No. 1/1998. In Slovene, lit. quot. 3. In his article, the author shows the content of forestry plans as determined by the newly enacted Regulations on Forestry and Silvicultural Planning. These include the fundamental novelties stipulated by the new regulations, regarding the formulation mode, content and the accompaniment of the implementation of the forestry plans. The author mentions the organisational and technological novelties at the formulation of forestry plans, and gives a brief survey of the most important tasks of the Slovenian Forest Service in the area of forest development planning and forest area over the past three years.

Key words: forestry planning, forestry legislation, Slovenian Forest Service.

1 UVOD

1 INTRODUCTION

Zavod za gozdove Slovenije (v nadaljevanju ZGS) nadaljuje tradicijo načrtnega usmerjanja razvoja gozdov na Slovenskem. Kot nam je znano, je minilo že več kot dvesto let, odkar je bil na Slovenskem izdelan prvi gozdnogospodarski načrt.

Po Zakonu o gozdovih (1993) so podlaga za gospodarjenje z gozdovi:

- Program razvoja gozdov v Sloveniji,
- načrti za gospodarjenje z gozdovi;

- ti pa so: - gozdnogospodarski načrti (območij in gospodarskih enot),
  - gozdnogojitveni načrti,
  - lovskogojitveni načrti.

K usmerjanju razvoja gozdov spadajo seveda tudi izbira drevja za posek in vse druge strokovne odločitve (npr. odločitve v zvezi z varstvenimi deli), ki vplivajo na razvoj gozda, vključno z njegovim živalskim svetom in vsemi drugimi njegovimi prvinami.

V tem prispevku bomo obravnavali samo področje gozdnogospodarskega načrtovanja oziroma vsa dela, ki so povezana z izdelavo gozdnogospodarskih načrtov.

* Mag. Ž. V., dipl. inž. gozd.,
Zavod za gozdove Slovenije,
Večna pot 2, 1000 Ljubljana, SLO

2 VSEBINA GOZDNOGOSPODARSKIH NAČRTOV

2 CONTENT OF FORESTRY PLANS

V grobem je vsebina gozdnogospodarskih načrtov nakazana že v Zakonu o gozdovih, podrobneje pa bo določena s pravkar izdelanim Pravilnikom o gozdnogospodarskih in gozdnogojitvenih načrtih.

Izdelava omenjenega pravilnika je bila izjemno obsežna in zahtevna naloga, ki je dodobra namučila komisijo Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, v kateri so poleg gozdarskih sodelovali tudi drugi strokovnjaki. Vprašanja ožje gozdarske vsebine, zlasti tista bolj operativna, smo pomagali razreševati tudi na številnih strokovnih sestankih v Zavodu za gozdove Slovenije. Ne glede na velike obveze pri izdelavi gozdnogospodarskih načrtov, je izdelava novega pravilnika, za katero je bilo seveda pristojno Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, dajala v preteklih treh letih tudi na Zavodu za gozdove Slovenije nedvomno osrednji ton vsemu strokovnemu delu na področju gozdnogospodarskega načrtovanja.

Naj poudarim, da vsebina pravilnika ni nastajala neodvisno od močnih in predvidenih tehnoloških rešitev. Nekaterih bistvenih določb pravilnika si ne bi upali zapisati v dani obliki, če ne bi vedeli, da bo ZGS tehnološko kos načinom dela, ki lahko zagotovijo njihovo izpolnitev. Besedo »tehnološko« je treba razumeti tu zelo kompleksno in zajema cel splet pogojev, med katerimi so bistveni tehnični (oprema) in kadrovski (obvladovanje sodobnih orodij). Tudi zato je bila izdelava Pravilnika o gozdnogospodarskih in gozdnogojitvenih načrtih tako zahtevna, še posebej, ker so nekateri načini obravnavanja prostora šele dosegli razvojno stopnjo njihove operativne uporabe (npr. izdelava ortofoto izdelkov).

Hkrati z napovedjo novega pravilnika smo se na Zavodu za gozdove Slovenije odločili tudi posodobiti način dela pri zbiranju in obravnavi podatkov o gozdu in gozdnem prostoru. Zlasti je bilo treba temeljito posodobiti področje prostorske informatike. Normativna in tehnološka prenova gozdnogospodarskega načrtovanja sta torej potekali hkrati in usklajeno.

Dane priložnosti ne bi želel izkoristiti za nekakšno uradno predstavitev novega pravilnika. Prepričan sem, da bo za to drug, primernejši trenutek, ko bodo opravljeno delo predstavili tudi drugi sodelujoči, zlasti mag. Sašo Golob, svetovalec Vlade pri Ministrstvu za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, saj je bil njegov prispevek pri izdelavi pravilnika izjemno velik in tvoren. Ker pa je bilo delo Zavoda na področju gozdnogospodarskega načrtovanja že v preteklem obdobju tesno povezano z izdelavo pravilnika in letos njegove vsebine delo Zavoda na tem področju pravzaprav že določajo, določale pa ga bodo tudi v prihodnje, naj mi bo dovoljeno, da ob tej priliki predstavim vsaj najpomembnejše novosti omenjenega pravilnika.

3 NAJPOMEMBNEJŠE VSEBINSKE NOVOSTI PRAVILNIKA V ZVEZI Z GOZDNOGOSPODARSKIMI NAČRTI

3 ESSENTIAL NOVELTIES IN REGULATIONS REGARDING FORESTRY PLANNING

Za začetek navedimo iz omenjenega pravilnika pregled vsebine gozdnogospodarskih načrtov območij in gospodarskih enot.

Vsebina gozdnogospodarskega načrta območja:

1. splošni opis GGO;
2. utemeljitev in prikaz funkcij gozdov;
3. opis stanja gozdov;
4. analiza preteklega gospodarjenja;

Foto: Lado Kutnar

5. oris zakonitosti razvoja gozdov;
6. določitev ciljev, usmeritev in ukrepov za gospodarjenje z gozdovi;
7. okvirna ekonomska presoja gospodarjenja z gozdovi;
8. določitev obdobji veljavnosti gozdnogospodarskih načrtov GE;
9. priloga s pregledi stanja, usmeritev in ukrepov po ravneh načrtovanja.

Vsebina gozdnogospodarskega načrta gospodarske enote:

1. splošni opis GE;
2. prikaz funkcij gozdov;
3. opis stanja gozdov;
4. analiza preteklega gospodarjenja;
5. oris zakonitosti razvoja gozdov;
6. določitev ciljev, usmeritev in ukrepov gospodarjenja z gozdovi;
7. določitev usmeritev za gospodarjenje s posamičnimi gozdnimi drevesi in skupinami gozdnega drevja zunaj naselij;
8. okvirna ekonomska presoja gospodarjenja z gozdovi;
9. priloga s pregledi stanja, ciljev, usmeritev in ukrepov po ravneh načrtovanja.

Stanje gozda

Gozdni prostor - pojem in njegova zelo grobo definicijo vsebuje že Zakon o gozdovih, pravilnik ga v 11. členu podrobneje opredeli.

V gozdni prostor se poleg gozda in rušja, vključijo naslednja, z gozdom ekološko oziroma funkcionalno povezana negozdna zemljišča:

- v gorski gozdnati krajini vse površine naravnih ekosistemov, kot so naravna travinja in skalovja oziroma pobočni grušči, ki ležijo pod drevesno mejo, ter pobočja ekstenzivne (gozdne) paše, izločijo pa se urejeni planinski pašniki;
- v gozdni krajini nenaseljene senožeti in lazi in vsi morebitni naravni ekosistemi iz prejšnje alineje;
- v gozdnati krajini nenaseljene senožeti in lazi, če se pojavljajo kot osredki znotraj gozda na površinah do 2 ha, izločijo pa se vsa druga kmetijska zemljišča, tudi tista, ki so v okviru samotnih kmetij (celkov), če so večja kot 0,5 ha;
- v kmetijski in primestni krajini samo gozdovi, prav tako pa tudi nenaseljeni osredki kmetijskih zemljišč znotraj gozdnih kompleksov, če so manjši kot 0,5 ha.

V istem členu so navedeni tudi kriteriji za opredelitev tipov krajin (gozdna krajina, gozdnata krajina itd.).

Funkcije gozdov - v 9. in 10. členu pravilnika ter v prilogah 1 in 2 so podrobno navedene njihove definicije, merila za njihovo ovrednotenje, način njihovega prikaza, standardiziran pa je tudi opis funkcijskih enot (s pripadajočo preglednico F1).

Ugotavljanje površin gozda - 32. člen.

Površina gozda se določi po njegovem realnem obsegu v naravi, ki se ga ugotovi iz uravnanih letalskih posnetkov (morda jutri iz satelitskih posnetkov). Ta površina se uporablja za vse strokovne analize v gozdnogospodarskem načrtu. Samo na ravni oddelka/odseka se na robu opisnega

lista navede tudi njegova površina kot seštevek parcel, ki po katastrski karti spadajo v dani oddelek/odsek.

Navedeni so kriteriji za gozd na zemljiščih v zaraščanju - 32. člen.

V gozd se uvrščajo tudi kmetijska zemljišča v zaraščanju, če se zadnjih 20 let niso uporabljala v kmetijske namene in je pokrovnost gozdnega drevja oziroma drugega gozdnega rastja na njih preseгла 75 %, pri čemer se površine, ki so večje od 0,5 ha, obravnavajo po delih, velikih 0,5 ha.

Spremenjene so kategorije gozdov (13. člen)

Po kategorijah gozdov se gozdovi delijo na:

- večnamenske gozdove;
- gozdove s posebnim namenom, v katerih so gozdnogospodarski ukrepi dovoljeni;
- gozdove s posebnim namenom, v katerih gozdnogospodarski ukrepi niso dovoljeni oziroma so dovoljeni le izjemoma;
- varovalne gozdove.

Pravilnik tudi dopušča, da je isti gospodarski razred v dveh kategorijah gozda, če med njima ne gre za bistvene razlike pri ciljih ali usmeritvah gospodarjenja z gozdom (14. člen).

Spremenjene so oblike lastništva (16. člen).

Po oblikah lastništva se gozdovi delijo na zasebne, državne, občinske in gozdove drugih pravnih oseb.

Opis gozdov zajema vsebino iz dveh informacijskih izhodišč:

- iz oddelka/odseka - rastiščne vsebine,
- iz sestoja - sestojne značilnosti.

Iz presekov sestojev in odsekov ter navedbe deležev lastništva v njih pridobimo tudi podatke o možnem poseku ter potrebnih gojitvenih in varstvenih delih za vse ravni posameznih oblik lastništev.

Opredeljeni so kriteriji za uporabo inventurnih metod - 33. člen.

Uvedene so »mešane« razvojne faze oz. zgradbe sestojev (posamično do šopasto raznodobni sestoji, gnezdasto do skupinsko raznodobni sestoji), za potrebe ureditvenih pregledov so razvojne faze mladje, gošča in letvenjak združene v mladovje, določeno pa je njegovo evidentiranje tudi v drugih razvojnih fazah oz. zgradbah, kjer se pojavlja. Podrobneje je opredeljena razvojna faza pomlajenca (priloga 3).

Trajnost donosov se univerzalno preverja prek debelinskih razredov, tovrstna presoja na osnovi razvojnih faz je za del sestojev, ki jim je določena »razvojno čista« razvojna faza, samo dodatna ilustracija stanja v pogledu trajnosti donosov.

Po debelini se drevje razvršča v 5 debelinskih razredov (priloga 3).

Ob meritvah sestojev na stalnih vzorčnih ploskvah, ki predstavljajo osnovno inventurno metodo, se evidentira tudi odmrlo drevje (31. člen).

Izdela se **sestojna karta** - karta sestojnih tipov, ki se med seboj ločijo po razvojni fazi oz. zgradbi in/ali drevesni sestavi (31. člen).

Cilji

Na ravni gospodarskega razreda GE se določi (le) gozdnogojitveni cilj (38. člen), na ravni gospodarskega razreda GGO pa se poleg gozdnogojitvenega cilja določi tudi **optimalni model gozda** (23. člen).

Usmeritve

Navedi je treba usmeritve za gospodarjenje s posamičnimi gozdnimi drevesi in skupinami gozdnega drevja zunaj naselij (Zakon o gozdovih, 51. člen).

Evidentiranje poseka in gojitvenih in varstvenih del

Evidentira se tudi ocenjene količine neizkoriščenega drevja (47. člen). Spremenjene so vrste poseka (priloga 3).

Spremenjeni so tudi:

DOPUSTNA Odstopanja pri izvajanju gozdnogospodarskih načrtov (44. in 51. člen) ter

POSTOPEK sprejemanja gozdnogospodarskih načrtov (52 - 56. člen).

4 ORGANIZACIJSKE IN TEHNOLOŠKE NOVOSTI PRI IZDELAVI GOZDNOGOSPODARSKIH NAČRTOV

4 ORGANISATIONAL AND TECHNOLOGICAL NOVELTIES AT THE FORMULATION OF FORESTRY PLANS

Gozdnogospodarski načrt nastaja ob sodelovanju gozdarskega strokovnjaka na krajevni enoti in gozdarskega strokovnjaka na sedežu območne enote. Pri izdelavi načrta je v delo aktivno vključen tudi revirni gozdar.

Vse pomembne prostorske vsebine se geokodirajo in vnesejo v prostorsko informacijski sistem računalniškega medija (osnovna celica opisa sestoja je presek sestoja in oddelka/odseka).

Opis negovalne enote v gozdnogojitvenem načrtu in opis sestoja za potrebe gozdnogospodarskega načrta sta usklajena. To zelo olajšuje pretok informacij med obema ravnama načrtovanja, saj je pogosto negovalna enota hkrati tudi sestoj. Pri izdelavi gozdnogojitvenega načrta so uvedene določene rešitve (opombe oziroma gozdnogojitveni napotki za posamezne šope ali skupine dreves znotraj negovalnih enot), da zaradi navedene uskladitve na ravni gojitvenega načrtovanja ne trpi prožnost gozdnogojitvenega usmerjanja.

Foto: Lado Kutnar

5 DELO ZGS NA PODROČJU GOZDNOGOSPODARSKEGA NAČRTOVANJA V PRETEKLIH TREH LETIH

5 WORK OF THE SLOVENIAN FOREST SERVICE IN THE AREA OF FORESTRY PLANNING OVER THE PAST THREE YEARS

V preteklih letih je vzporedno potekala izdelava gozdnogospodarskih načrtov, skladno z veljavnim pravilnikom, ter iskanje novih poti gozdnogospodarskega načrtovanja. Kot sem že omenil, je bilo v iskanje novih rešitev na obravnavanem področju vključenih veliko strokovnjakov ZGS.

Če je bil zaradi kompleksnosti in zahtevnosti vsebine pravilnika nujen daljši čas pri iskanju njegovih ustreznih rešitev oziroma določb, pa v ZGS nismo želeli izgubljati časa z odlaganjem začetka tako izpopolnjenega načrtovanja. Zato smo se odločili pogumno zakoračiti po novi poti že v letu 1997. Vsi opisi in meritve sestojev so v letu 1997 izvedeni že skladno z novim pravilnikom, v zaključni fazi je tudi izdelava vseh potrebnih računalniških programov. Po območnih enotah poteka že tudi digitaliziranje prostorskih vsebin.

Prikazane vsebinske ter organizacijske in tehnološke novosti pri izdelavi in spremljanju izvajanja gozdnogospodarskih načrtov pomenijo velik strokovni napredek gozdnogospodarskega načrtovanja v Sloveniji. Tako velika sprememba v vsebini, organizaciji in tehnologiji dela pri obravnavi vsega gozdnega prostora v Sloveniji, ki zadeva tudi zelo veliko število ljudi, ki so vključeni v izdelavo gozdnogospodarskih načrtov, pa je nedvomno vsestransko zelo velik zalogaj za ZGS, ki je po zakonu zadolžen za izdelavo gozdnogospodarskih načrtov.

Zaradi vključitve strokovnega kadra s krajevnih enot v izdelavo gozdnogospodarskih načrtov in temu prilagojene dinamike izdelave gozdnogospodarskih načrtov gospodarskih enot je bilo treba precejšnjemu številu gozdnogospodarskih načrtov spremeniti roke njihove veljavnosti, iz strokovnih razlogov pa smo v treh gozdnogospodarskih območjih tudi spremenili meje gospodarskih enot. Posebej veliko spremembo gozdno ureditvene členitve je doživelo ljubljansko gozdnogospodarsko območje. Navedeno je skupaj zahtevalo, da smo izpeljali postopek spremembe sedmih območnih gozdnogospodarskih načrtov.

Zaključili smo projekt predloga revizije gozdnih rezervatov, pravkar pa zaključujemo predlog revizije varovalnih gozdov in določitev primestnih gozdov z izjemno poudarjeno socialno funkcijo gozdov. Izdelali smo tudi predlog določevanja katastrskih razredov za gozd.

Viri

Zakon o gozdovih. - Ur. L. RS, št. 30/93.

Pravilnik o vsebini in načinu izdelave gozdnogospodarskih načrtov in o evidenci njihovega izvrševanja. - Ur. L. SRS, št. 33/1987.

Pravilnik o gozdnogospodarskih in gozdnogojitvenih načrtih (v postopku izdaje).

